

KÖNYVTÁR- ÉS INFORMÁCIÓTUDOMÁNY

Tudománymetria, bibliometria

lásd 72

KÖNYVTÁR- ÉS TÁJÉKOZTATÁSÜGY

Nemzetközi könyvtárügy

03/001

WIENHOLZ, Heike: Zwischen Polarexpedition und dänischem Sommer. 19th Polar Libraries Colloquy in Kopenhagen = Bibliotheksdienst. 36.Jg. 2002. 8/9.no. 1005-1012.p.

A sarkvidéki könyvtárosok 19. értekezlete Koppenhágában

Együttműködés -nemzetközi; Konferencia -nemzetközi; Könyvtárügy

A skandináv országok könyvtári együttműködésének régi hagyományai vannak. A háború után a Scandia-terv célja a ritkán használt kül-

földi irodalom beszerzésének és használatának ésszerűsítése volt, a többszörös beszerzés elkerülése érdekében a művek hozzáférhetővé tétele valamennyi skandináv ország részére. A Scandia-terv egyik részterületeként jött létre a külföldi folyóiratok közös katalógusa, a Nordic Union Catalogue of Serials (NOSP). Ennek továbbfejlesztett változata ma is funkcionál: bázisát időközben kiterjesztették a helyi folyóiratokra is, a 90-es évek végétől pedig a baltikumi könyvtárak állományát is tartalmazza, adatai már interneten keresztül is hozzáférhetők. Üzemeltetője 1993 óta az Oszlói Nemzeti Könyvtár.

A skandináv országok közötti könyvtári együttműködést elősegítik a közös szervezetek. Már 1947-ben létrehozták az Északi Könyvtáros Egyesületek Szövetségét (NVFB), amely az összes skandináviai tudományos könyvtárosi egyesület csúciszerve, s melyhez számos együttműködési kezdeményezés fűződik. Legjelentősebb közülük a Norfi terv, melynek központjában a skandináv államok közötti könyvtárközi kölcsönzés ingyenességének garantálása áll. – Más jellegű szervezet az 1976-ban alapított Nordinfo, mely az Északi Minisztertanács irányítása alatt áll, mint virtuális szakértői központ működik, (vezetői grémiumának és titkárságának Helsinkiben a székhelye), célja a tudományos információ és dokumentáció terén való együttműködés támogatása.

A Nordinfo által támogatott projektek közül a legjelentősebb a „Tudomány és Kutatás Északi Virtuális Könyvtára”. (Ennek előzménye a már lezárt Nordic Electronic Library Project – Nordelib – volt.) A törekvések elsődleges célja, hogy biztosítsák a nehezebben hozzáférhető dokumentumokhoz való ingyenes hozzáfutást, abból kiindulva, hogy az információhoz való szabad hozzáférés az északi jóléti államok filozófiája szerint minden állampolgárnak alapvető joga. A digitális dokumentumok visszakeresési módszereinek kidolgozására egy dán-svéd projekt kapott megbízást (Nordic Net Centre of Excellence for Networked-Based Information Services), a megőrzés kérdéseivel a Norvég

Nemzeti Könyvtár északra kihelyezett letéti könyvtára foglalkozik, (Nordic Centre of Excellence for Digital Handling of National Collections), az elektronikus publikálás fejlesztésének problémájával pedig – a könyvtárak, az információs szolgáltatók és a kiadók bevonásával – egy finnországi projekt (Nordic Centre of Excellence in Electronic Publishing, NordEP.)

Ugyancsak a Nordinfo finanszírozta a Nordic Web Index (NWI) projektet, (1996-1998), melynek a célja az volt, hogy az állampolgárok részére egy nemkommerciális internet keresőszolgáltatást nyújtson, megteremtse az „északi internetforrások nemzeti katalógusát”.

A Nordinfo által jelenleg támogatott 32 projekt közül kiemelkedik a Skandináv Összkatalógus és a digitális folyóirat-könyvtár. A Scandinavian Virtual Union Catalogue (SVUC) 1999 óta interneten elérhető formában tartalmazza valamennyi északi ország nemzeti katalógusának anyagát. Speciális keresőrendszere figyelembe veszi a különböző északi nyelvek szemantikai sajátosságait is. Az északi folyóiratok digitális könyvtára – Tiden – létrehozásán 1998 óta dolgoznak. Eddig az 1640-1860 közötti időszak 60 mértékadó északi újságának teljes szöveganyagát tették hozzáférhetővé, többnyire mikrofilm kiadások alapján, a skandináv nemzeti könyvtárak anyagára támaszkodva. Az időhatárt most a legújabb korra is kiterjesztik: mivel Finnországban és Norvégiában több folyóirat kiadó átengedte a digitális forma felhasználási jogát a könyvtáraknak, a Tiden újabban már 1990-től is hozzáférhetővé tesz folyóiratokat.

Minden északi országnak saját nemzeti kereső hálózata van, ezeket a Nordunet köti össze egymással. Az információkereső technika jobbitása érdekében jelenleg ennek továbbfejlesztett változatán, a Nordunet2-n dolgoznak.

(Katsányi Sándor)

lásd még 7

Nemzeti könyvtárügy

03/002

LANDSVERK, Thor Arne: Litt fag- og forskningsbibliotekstatistikk 1992-2001 = Synopsis. 33.arg. 2002. 5.no. 246-250.p.

Néhány statisztikai adat Norvégia egyetemi-, szak-, és tudományos könyvtáiról

Általános tudományos könyvtár; Egyetemi könyvtár; Statisztika [forma]; Szakkönyvtár

2001-ben a norvég könyvtárak (352 egység) közel 3,9 millió kölcsönzést végzett (58%-os növekedés); ezek közül 600 ezer könyvtárközi, 3,3 millió pedig helyi kölcsönzés volt. A teljes gyűjtemény közel 18,75 millió kötet (28%-os növekedés), az alkalmazottak száma 1904 volt (29%-os növekedés). A könyvtárak összes kiadása 952 norvég koronát tett ki, amiből 470 milliót a fizetésekre, 240 milliót állománygyarapításra fordítottak. A folyóiratok száma csak 6,3%-al növekedett 1992 óta. Az elektronikus folyóiratcímek száma összesen 33 ezer volt 2001-ben. A vizsgált tíz évben az elektronikus források használata jelentősen növekedett, a nyomtatott állomány kölcsönzése viszont stagnált. A könyvtárközi kölcsönzések száma 1997-től 19%-kal, 2001-2002-től pedig 22,6%-kal emelkedett. A produktivitás mutatói folyamatosan javultak a vizsgált időszakban.

(Autoref.)

03/003

HEJHÁLKOVÁ, Marta – RICHTER, Vít: Stav připojení knihoven České republiky k Internetu v závěru roku 2001 = Čtenář. 54.roč. 2002. 9.no. 249-254.p.

A könyvtárak internet-hozzáféréseinek helyzete Csehországban 2001 végén

Számítógép-hálózat

Csehországban 1997-hez hasonlóan 2001 végén is felmérték, hogy az ország könyvtárai milyen arányban létesítettek már kapcsolatot az internettel. A web-kérdőíveket 1144 különböző típusú könyvtáraknak-információs központoknak küldték ki. Közülük kereken 200 intézmény küldött nemleges választ, 946 pedig érdemít. A felmérés az alábbi pozítívumokat állapíthatta meg:

1. 1997 óta a könyvtárak és információs központok számítógépes eszköztára és internethez való hozzáférése – mondhatni – igen dinamikusan fejlődött.
2. A személyi számítógépek száma valamennyi könyvtártípusban megkétszereződött.
3. Felettebb gyorsan nőtt (különösen a nyilvános könyvtárakban) a belső számítógépi hálózattal való ellátottság.
4. Az 1100 internet-kapcsolattal rendelkező intézmény ugyancsak dinamikus fejlődést tükröz. (Még kb. 5 ezer falusi könyvtárat kell majd az internetbe bekapcsolni.)
5. A könyvtárak jelentős mértékben specializált könyvtári számítógépi rendszereket működtetnek.

A felmérés tanúsága szerint akadnak problémák is az „internetesítési” folyamatban. Ezek:

- a) Elég jelentős számú községi és kisvárosi könyvtár normál telefonvonalon csatlakozik az internethez, ami nem tesz lehetővé megbízható és gyors kapcsolatot.
- b) Nagy akadályt jelent a használati díjak drágasága.
- c) Községekben és kisvárosokban elégtelen a hozzáférési idő: bennük az esti órákban és a vasár- és ünnepnapokon nem lehet internetezni.

(Futala Tibor)

03/004

PONCÉ, Florence: Échanges et transferts: les bibliothèques publiques françaises sur la scène internationale = Bull.Bibl.Fr. 47.tom. 2002. 5.no. 62-73.p. Bibliogr. lábjegyzetben.

Res. angol, német és spanyol nyelven

A francia közkönyvtárak nemzetközi kapcsolatai a szakmai tapasztalatcsere előmozdítására

Közművelődési könyvtár; Tapasztalatcsere

A múlt év májusában Moszkvába és Szentpétervárra látogatott a francia könyvtárosok egy csoportja, hogy kicseréljék tapasztalataikat a közkönyvtárak finanszírozási, különösen az államnak a közművelődési könyvtárakat segítő pénzügyi gyakorlatáról. A találkozáson a franciák virtuális látogatásra hívták orosz kollégáikat az újjáépített toulouse-i, limoge-i, St. Quentin-i könyvtárakba. A fotók mély benyomást keltettek az orosz könyvtárosokban, talán el is bátortalanították őket, hiszen ha szakmaszeretettel, odaadásukkal képesek is csodákra, lehetőségeikben messze elmaradnak a franciáktól. A franciák ennek kapcsán vették sorra mindazokat a nagy, könyvtári változásokat, amelyek országukban az utóbbi évtizedekben történtek. Mindez a könyvtári épületek, az írott nemzeti örökség, a szakmai gyakorlatok és kapcsolatok, cserelátogatások, valamint a kölcsönös tapasztalatcsereket érintette.

Az épületek felújításának megvalósítását elősegítette az „Építések és könyvtárak” c. tanácskozás éppúgy, mint a Pompidou Központ új szárnyainak megnyitása, a nagy nemzetközi projektek megismerése és Québec, Bécs, Marokkó stb. impozáns könyvtárpéleteinek látogatása, funkcióinak elemzése. Természetesen mindez nem valósulhatott volna meg a francia állam anyagi szerepvállalása nélkül, hiszen a majd kétszáz beruházáshoz 40 %-os költséggel járultak hozzá.

Az írott nemzeti örökség értékének és állományának megőrzése, a könyvtár és a könyvtárosok társadalmi szerepének és megbecsülésének kérdései a

könyvtár falain belül és kívül játszódnak a szakemberek munkája, cselekedetei, gyermekekkel, börtönlakókkal, kórházi ápolottakkal és a társadalom minden rétegével kialakított kapcsolataikban.

A szakmai gyakorlatok és tapasztalatcserek iránti igény olyan nagy, hogy a BNF és a BPI nem tudják valamennyi kérést kielégíteni annak ellenére, hogy évente több mint 300 külföldi könyvtárost fogadnak. Ezért témaként több napos, szakmai konferenciákat, közös gyakorlatokat szerveznek. Egyik ilyen legutóbb 2002. okt. 7-25. között zajlott a restaurátorok számára. Az egyéb gyakorlatokon elsősorban a fejlődő országok számára kívánnak szakembereket képezni.

Előtérbe kerültek a tapasztalatcserek, mert ezek mindkét fél számára gyümölcsözőek. Franciaország a kölcsönösség jegyében éppen a közelmúltban alakított ki kapcsolatot Németországgal, Oroszországgal és Finnországgal. Mindezek megerősítik az egyes országok szerepét az IFLA szakcsoportjaiban is.

Konzultálásra érdemes helyek:

- <http://www.libraries.fi>
- <http://www.ciffla.asso.fr>

(Pajor Enikő)

Együttműködés

03/005

GENONI, Paul: Distributed national collections. Concept and reality in two countries = Alexandria. 14.vol. 2002. 2.no. 103-115.p. Bibliogr.

Megosztott nemzeti gyűjtemények. A koncepció és a valóság két ország (Ausztrália és az Egyesült Királyság) gyakorlatában.

Egybehangolt állományalakítás; Könyvtári hálózat; Nemzeti könyvtár; Tudományos és szakkönyvtárak

Az országos erőforrások maximális kihasználása érdekében az ún. „megosztott országos gyűjtemény-

nyek” program keretében a British Library megállapodásokra törekszik más könyvtárakkal speciális tárgyköri gyűjtemények létrehozására. A 80-as évek végén és a 90-es években egy hasonló programot javasoltak Ausztráliában is (Distributed National Collection, DNC), amelynek fő szószólója a nemzeti könyvtár (NLA) volt. Megvizsgálták a Conspectus tervet, és a nemzeti könyvtárban irodát állítottak fel a DNC számára. Ám a program, különféle okok miatt, kudarcba fulladt: a Conspectus használhatatlannak bizonyult, az NLA-nak csökkentenie kellett a saját gyarapítását, és a pénzügyi megszorítások sok könyvtárt arra kényszerítettek, hogy a saját érdekeit tartsa szem előtt. Az Egyesült Királyságban a British Library és a felsőoktatási finanszírozási tanácsok (Higher Education Funding Councils) vállalták az együttműködéses állománygyarapítás felelősségét. Ebben az országban nagyobb esély volt a sikerre – például a felelős tanácsok függetlenek a fő résztvevőktől –, míg Ausztráliában ez a felelősség a Nemzeti Könyvtárra hárult; az Egyesült Királyságban a tudományos könyvtárak hálózata jobban ki van építve; és a BLDSK léte is igen hasznos. Ennek ellenére nagyok a kihívások, például a projektvezetés bonyolultsága, a program beindításának időigénye, a résztvevők elkötelezettsége, és a használók jóváhagyása.

(Autoref. alapján)

03/006

GIORDANO, Tommaso: Library co-operation on ICT in Italy: an overview = Program. 36.vol. 2002. 3.no. 144-151.p. Bibliogr.

Információtechnológia-használat és könyvtári együttműködés Olaszországban

Együttműködés -belföldi; Elektronikus publikáció; Számítógépesítés; Számítógép-hálózat

A cikk az információs és kommunikációs technológia állapotát vizsgálja az olasz könyvtárakban, különös tekintettel a könyvtári hálózatokra és a digitális

zálási együttműködésre. Válaszként a szaporodó kihívásokra az elmúlt években az olasz könyvtárügy komoly erőfeszítéseket tett a nyilvános szolgáltatók és az oktatási rendszer korszerűsítésére. A cikk részterületek szerint tekinti át az információtechnológia történetét és használatát az olasz könyvtárakban.

(Autoref.)

03/007

WIENHOLZ, Heike: Vom Scandia-Plan zur Virtuellen Nordischen Bibliothek. Die Zusammenarbeit im Bibliotheks- und Informationsbereich = BuB. 54.Jg. 2002. 7/8.no. 504-508.p. Bibliogr. lábjegyzetekben.

Res. angol és francia nyelven

A Scandia-tervtől a virtuális skandináv könyvtárig. A skandináv könyvtárak együttműködése

Egybehangolt állományalakítás; Együttműködés -nemzetközi; Központi katalógus -online; számítógép-hálózat; Tudományos és szakkönyvtárak

A sajátos problémáikról rendszeresen tanácskozó sarkkörti könyvtárak 2002 júniusában tartották Dániában 19. kollokviumukat. A megbeszélésen, melynek központi témája az online kapcsolatok szerepe volt, 15 ország képviselői vettek részt.

A Finn-Lappföldről, közelebbről Rovaniemi-ből érkező könyvtárosok arról számoltak be, hogy a régió 12 közkönyvtárát és a város politechnikai főiskolájának könyvtárát az AURORA nevű hálózat köti össze, ennek segítségével néhány könyvtár biztosította olvasói számára az interneten keresztül igényelt könyvek díjtalan lakásra szállítását. Jelenleg annak a kísérletezése folyik, hogy hogyan lehet az anyagot a hosszú és hónapokon át nehezen járható utakon át a leggyorsabban célba juttatni. Az AURORA-nak különleges jelentőséget ad az a körülmény, hogy a főiskola számos hallgatója a Rovaniemittől igen messze lakik, és „e-learning” oktatási formában vesz részt.

Az *alaszakai* Anchorage egyetemi könyvtárának képviselője arról számolt be, hogy sikerült kilenc különböző könyvtárat egy fedél alá hozniuk, és az ARLIS hálózat segítségével online információt tudnak adni Alaszka geológiájáról, gazdaságáról, etnikumairól és kultúrájáról.

Norvégia egyik legészakibb településén, Tromsóban működik a Norvég Sarkkutató Intézet. Az intézmény könyvtárosa arról számolt be, hogy náluk a sarkkörtől vonatkozó anyagot külön nem tárják fel, viszont a nemzeti online katalóguson, a BIBSYS-en és a SAMBOK-on keresztül ez a teljes anyagból elérhető és lokalizálható. Az oszlói nemzeti könyvtár fotó- és képgyűjteményének egy része szintén elérhető digitalizált formában, így pl. Nansen és Amundsen sarkkörtől expedíciójának gazdag anyaga is, a tromsoi múzeum pedig ugyancsak gazdag – sarkkörtől vonatkozó – képanyag megtekintésére nyújt digitalizált formában módot. A leggazdagabb sarkkörtől képanyagot a Dán Sarkkutatói Központ adatbankja nyújtja, ugyancsak online elérhető módon.

A *Spitzbergákon*, Svalbard-ban egyetem működik, itt van a világ legészakibb könyvtára. A vidék zord és kietlen, az egyetemet mégis számos külföldi hallgató látogatja, akik geológiát, biológiát vagy más természettudományt tanulnak itt, átlagosan egy éven át. Ennek következtében a világ legészakibb könyvtárának oldott nemzetközi légköre van. (A szigetnek nem volt őslakossága, a jegesmedvék annyira elszaporodtak, hogy a könyvtárosok a bekerített települést csak fegyverrel hagyhatják el.)

Az 55 ezer lakosú *Grönland* fővárosában, Nuukban (korábbi neve: Godthab) két könyvtár van: a nemzeti (mely egyúttal közművelődési is) és az egyetemi. A nemzeti könyvtárat 1925-ben alapították, jelenleg 56 ezer kötete van. A főiskola 1989-ben nyerte el az egyetemi státust, egy faházban működő könyvtárának állománya 18 500 kötet. Grönlandban 1956-ban állt munkába először képzett könyvtáros, a pályakezdők ma is külföldön, legin-

kább Koppenhágában szerzik meg könyvtárosi képesítésüket. A könyvtárosság itt úttörő munka és hivatás: a könyvek és az internetes szolgáltatások hozzájárulnak a helyi értelmiség kialakításához, másrészt a világ nagyrészt a könyvtár internetes szolgáltatásain, pl. a Groenlandica gyűjtemény anyagán keresztül alakíthat elmélyültebb és reálisabb képet Grönlandról.

A *szibériai*, közelebről a novoszibirszki egyetemi könyvtárban összegyűjtött sarkkörtől vonatkozó anyag a kívülállók számára elérhetetlen. Ennek nem nyelvi akadályai vannak, és már nem is az információk titkos kezelése, mint a szovjet korszakban történt, hanem – a konferencián részt vevő könyvtáros közlése szerint – hiányoznak a digitalizálás szükséges anyagi feltételek.

A Colorado Egyetem Sarkkörtől Kutatóintézetének képviselője arra hívta fel a figyelmet, hogy miközben egyre több pénzt áldozunk nagyvonalú és korszerű könyvtárak építésére, a távolságot nem ismerő elektronikus szolgálatok azt eredményezik, hogy a használók már alig lépnek be ezekbe az épületekbe. (Nem csak a Lappföldön, ahol a rovaniemi könyvtár egy napi utazásnyira van, hanem a coloradoi egyetemen is.) A saját könyvtárában végzett mérések azt mutatják, hogy a hallgatók már csak az online elérhető folyóiratcikkeket használják munkájukhoz, más cikk és főként más dokumentumtípus már szóba sem kerül náluk. „Hogyan reagáljunk erre mi könyvtárosok? Milyen következtetést vonjunk le munkánkra vonatkozólag?” – kérdezte, de kérdései a vita után is nyitottak maradtak.

(Katsányi Sándor)

03/008

WOODWARD, Hazel: Licensing e-journals: UK style = Ser.Libr. 42.vol. 2002. 1/2.no. 135-141.p.

Konzorcium e-folyóiratok használatára

Együttműködés belföldi; Elektronikus folyóirat; Folyóirat-előfizetés; Hozzáférhetőség

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

Az Egyesült Királyságban a felsőoktatási és a továbbképzési finanszírozási tanácsok (HE/FE Funding Council) feladata a 16 éven felüli korosztály oktatási intézményeinek fenntartása és fejlesztése, de ők finanszírozzák az információellátásért és az információs technológiai fejlesztésekért felelős JISC (Joint Information Services Committee, az információs szolgáltatások közös testület) tevékenységét is. A JISC több bizottságból áll, és fő feladata, hogy biztosítsa az információs technológiának az oktatásban és a kutatásban való innovatív használatát.

A JISC négy nagy területre koncentrál: működteti a felsőoktatás számára a SuperJANET-hálózatot; különböző kutatási és fejlesztési programokat finanszíroz (eLib Programme, Managed Learning Environment stb.); tájékoztatást, technikai segítséget és oktatási szolgáltatást nyújt; valamint biztosítja az elektronikus dokumentum-ellátás infrastruktúráját a közösen épített országos elektronikus gyűjteményen (Distributed National Electronic Resource, DNER) keresztül.

A DNER (<http://www.jisc.ac.uk/dner/>) a JISC fejlesztési elképzeléseinek megvalósulása, egy olyan elektronikus gyűjtemény, amelyhez kiegészítő szolgáltatások is járulnak. Ugyanakkor egy együttműködési stratégia is, amelynek része egy hároméves gyűjtési stratégia (a térítések rendszeréről, az állományépítésről, a licenz-feltételekről és a megőrzés elveiről). A DNER gyűjteményi részlege (collection team) húszmillió dolláros költségvetéssel rendelke-

zik, és nyolc munkacsoportban tevékenykedik, amelyek 206 gyűjteményt, több mint 5000 folyóirat-címet, két e-print szervert, több mint ötven keresőeszközt, index-adatbázisokat, központi katalógusokat (COPAC stb.) és közel negyedmillió képet gondoznak és kezelnek.

A licencekkel kapcsolatos országos szintű kezdeményezést (National Electronic Site Licence Initiative, NESLI, <http://www.nesli.ac.uk/>), amely a DNER folyóirat-munkacsoportjának felügyelete alá tartozik, 1999-ben hozták létre. Feladata az elektronikus folyóiratok központi szolgáltatása a felsőoktatás számára és a kiadókkal folytatott tárgyalások lebonyolítása. A NESLI voltaképpen a felsőoktatási könyvtárak laza konzorciuma: a központi lebonyolítás mellett a tagkönyvtárak maguk dönthetik el, bekapcsolódnak-e az adott előfizetésbe. (Kezdetben 180 tagja volt, jelenleg már több mint 300.) A napi teendőket egy ún. managing agent látja el (a manchesteri egyetem és a Swets Blackwell cég konzorciuma), a tárgyalásoktól a technikai teendőkhöz (jelenleg tizennyolc kiadóval és százhusz könyvtárral áll kapcsolatban). MARC-rekordokat is biztosít a folyóiratcímekről, statisztikai adatokat gyűjt, és kapcsolatot tart hasonló szervezetekkel is (ARL, ICOLC).

2000 folyamán a brit folyóirat-munkacsoport kezdeményezte a NESLI értékelését. A vizsgálati eredmények azt igazolták, hogy a licencekről való közös tárgyalás és a mintalicensek (<http://www.nesli.ac.uk/neslilicence.html/>) létrehozása jó megoldás volt, bár néhány területen akadtak problémák (túl hosszú és bonyolult a tárgyalási szakasz, némelyik szerződés nem volt mindenki számára kedvező stb.). A munkacsoport folyamatosan foglalkozik ezekkel a kérdésekkel.

A NESLI működésének második szakaszában a saját állomány építését és a rendszergazdai feladatokat külső céggel történő elvégztetését tűzi ki céljaul, továbbá szorosabb együttműködésre törekszik más

egyesült királyságbeli, különösen a regionális és szakterületi konzorciumokkal.

(Hegyközi Ilona)

lásd még 4-5, 44, 88

Jogi szabályozás

03/009

BAKOWSKA, Ewa: Legal deposit in Poland: law and practice = Slav.East Eur.Inf.Res. 3.vol. 2002. 1.no. 3-19.p. Bibliogr. 23 tétel.

A kötelesspéldány-rendszer Lengyelországban: törvény és gyakorlat

Kötelesspéldány

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

Lengyelországban a kötelesspéldány hagyományai a 18. században gyökereznek. A kommunista rendszer szigorúan szabályozta a velük kapcsolatos kötelesspéldányokat. Az 1989-es politikai változások nyomán ugrásszerűen megnőtt a kiadványok száma, ami komoly problémát jelentett a letéti könyvtáraknak. A 90-es években hozott új törvényeknek nem sikerült stabilizálniuk a helyzetet. A kiadókat a költségek riasztják vissza, miközben a kiskönyvtárakat elárasztják az olyan kiadványok, amelyeket nem tudnak feldolgozni és tárolni. Mivel sok kiadó nem tartja be a törvényt, igen sok kiadvány nem kerül bejelentésre. Ez természetesen negatív hatással van a nemzeti bibliográfiákra. Újabban Lengyelország két nemzeti könyvtára együttműködésbe kezdett a probléma megoldására.

(Autoref.)

03/010

NUYS, Carol Van: PARADIGMA – PliktAvlevRing Av DIGitalt MAteriale = Synopsis. 33.arg. 2002. 4.no. 203-208.p.

Res. angol nyelven

PARADIGMA – az elektronikus publikációk kötelesspéldány-rendszerének szabályozása Norvégiában

Elektronikus publikáció; Kötelesspéldány

A norvég Nemzeti Könyvtár Paradigma projektjének (<http://www.nb.no/paradigma>) célja a norvég internetes dokumentumok kötelesspéldány-rendszerének kidolgozása az 1989. jún. 9-i 32.sz. törvény alapján, amely előírja a nyilvánosan hozzáférhető dokumentumok kötelező letétbe helyezését. A törvény minden dokumentumtípusra kiter, így az elektronikus dokumentumokra is. Néhány kihívás a megoldandó feladatok közül: olyan keresőgép kifejlesztése, amely nemcsak a „no” domain nevek alól tudja kikeresni a dokumentumokat, hanem más, Norvégiához kapcsolódó domain nevek alól is; azoknak az adatbázisoknak és dokumentumoknak az összegyűjtése, amelyekkel kapcsolatban meg kell egyezni az előállítókkal a letétbe helyezés és az egyéb eljárások feltételeiről. A Paradigma projektet még két és fél évig szeretnék folytatni. Remélik, hogy addigra az elektronikus dokumentumok kötelező letétbe helyezése a rutin-munkafolyamatok integráns részévé válik.

(Autoref. alapján)

lásd még 28

Könyvtárosi hivatás

03/011

KOSMAN, Janina: Kodeks bibliotekrskiej etyki na Łotwie = Bibliotekarz. 2002. 7/8.no. 13-14.p.

Könyvtáresetikai kódex Lettorszáiban

Könyvtáresetika

A lett könyvtáros egyesület 2001. november 21-én fogadta el a könyvtárosok etikai kódexét. Ez tulajdonképpen olyan alapelvek gyűjteménye, amelyet úgy célszerű betartani, hogy minden könyvtár „testre szabottá” igazítja egyes pontjait.

Ezek a pontok a következők:

1. A szakma szeretete és a könyvtárnak mint a társadalmi fejlődés intézményének elismerése.
2. A társadalmi szerepkör eredményesebb betöltéséhez és a társadalmi presztízs emeléséhez való hozzájárulás.
3. A saját intézmény iránti elkötelezettség, egyetértés a benne érvényesülő intézményi politikával és működéssel.
4. Nyereszkedési tilalom a könyvtár állományával és szolgáltatásaival kapcsolatban.
5. A szakmai egyesületek támogatása, s munkájukba való bekapcsolódás.
6. A munkahely működésének tökéletesítésében való részvétel.
7. A személyiségfejlesztés és a szakmai továbbképzés kötelezettsége.
8. A saját könyvtár információvagyonának védelme és buzdítás annak használatára.
9. A munkaköri hatályos normatívák betartása.
10. A könyvtári és információellátás közben az objektivitás és a szakszerűség érvényesítése.
11. Tilos a cenzúrázás, a vallási, politikai, társadalmi és faji részrehajlás.
12. Az információhasználati szabadság a szólásszabadság egyik válfajának értelmezendő.

13. Kötelezettség a „minden oldalú” olvasó-kiszolgálás.
14. Az olvasószolgálat diszkréciót biztosító munkahely.
15. Kollegiálisnak kell lenni.
16. A kollégákkal meg kell osztani a szakmai tudást az eredményesebb működés érdekében.
17. Respektálni kell az intellektuális szabadságot.

(Futala Tibor)

03/012

MICHEL, Jean – MEYRIAT, Jean: La certification des professionnels de l'information et documentation en France et dans l'Union Européenne = Doc.Bibl. 48.vol. 2002. 1.no. 19-26.p. Bibliogr.

Res. angol és spanyol nyelven

Információs szakemberek szakvizsgálója Franciaországban és az Európai Unióban

Dokumentáció -felsőfokú; Minősítés

Franciaországban 1992 óta a dokumentációs, információs szakemberek számára speciális, bizonyítvánnyal igazolt minősítési eljárást kezdeményeztek, melynek valódi elindítója 1994-től a „Dokumentációs és Információs Szakemberek Egyesülete,” az ADBS (Association des professionnels de l'information et de la documentation) nevéhez fűződik. Napjainkban e munkafolyamatot az európai országok számára példaértékűnek tekinthetjük. Mostantól kétszeresére, de akár háromszorosára kellene növelni az ilyen bizonyítvánnyal rendelkezők számát. Ehhez meg kellene győzni a szakembereket ennek fontosságáról és mind magát a folyamatot, mind magát a bizonyítványt eurokompatibilissá tenni.

Az információs társadalomban minden bizonyítványnak megvan a maga helye és szerepe. Egyre inkább versenyerőnek számít abban az értelemben, hogy a munkaadót mintegy előzetesen biztosítja a munkavállaló személyének minőségi szaktudásáról

és képességeiről. A jelen esetben a bizonyítvány azt igazolja, hogy egy adott személy képes egy meghatározott szakmai feladat, szakmai aktivitás elvégzésére. Ez egyaránt jelenti a bármilyen képzési formában szerzett elméleti és gyakorlati ismereteit, ösztönös érzékét és tudatos szakmai önképzését. A bizonyítvány természetesen nem garantál tulajdonosának végleges munkahelyet, de annak bizonyosságát igen, hogy szakterületén belül bármilyen feladatkör betöltésére alkalmas, képes alkalmazkodni a kihívásokhoz és azokra megfelelőképpen válaszolni is tud. Mindezekből egyértelműen látszik, hogy a „bizonyítvány” nem diploma. A diploma ugyanis egyszer és véglegesen megszerzett örökbecsű dokumentum, míg a bizonyítvány érvényessége kötött, határozott időre szól és megszerzésének körülményei – a szintjüktől függően – változóak. A diploma továbbá azt bizonyítja, hogy tulajdonosa az ismeretek és az intellektuális képességek bizonyos szintjére érkezett, a bizonyítvány pedig azt, hogy birtokosa adott szakmai körülmények között és adott szakmai közegben bebizonyította már elméleti és gyakorlati tudásának jó alkalmazási képességét. A bizonyítvány értéket ad az egész élet során szerzett folyamatos képzésnek, tanulásnak, valamint lehetőséget ad arra, hogy a szakma elismerje, az adott személy már nem kezdő, hanem a kérdéses időben már megszerzett tapasztalat és értékes tudás birtokában lévő szakember.

A folyamat szabványosítására 1989 novemberében került sor. Ez a 45013-as számot viselő, jelenleg az Európai Unió valamennyi tagállamában használatos szabvány az „Általános kritériumok a szakemberek minőségbiztosítási bizonyítványának folyamatát végrehajtó szervezetek számára” címet viseli. Franciaországban ezzel kapcsolatban az ADBS a munka első szakasza után 1994-ben, majd 1998-ban adott közre egy olyan kézikönyvet, amelyben részletesen meghatározták azokat a jellemzőket, tudásszintet, cselekvési kört, speciális ismérveket stb., amelyek az információs, dokumentációs szakember fogalmát egészen apró részletekig terjedően

lefedik. A kötet második részében a „bizonyítványt” és az ehhez szükséges kompetenciákat veszik sorra. Eddig a következő négy szintet/típust ismerik el: *asszisztens* (assistant), *technikus*, 2000-től *ügyvezető technikus* (techiciens, techniciens gestionnaires), *mérnök*, 2000-től *ügyvezető mérnök* (ingénieurs, ingénieurs managers) és a *szakértő* (experts).

A „bizonyítvány” megszerzéséhez annak szintjétől függően az Értékelő Bizottság évente két-három alkalommal kettőtől öt főig terjedő zsűrit hív össze. A jelölt ugyan nem vizsgázik, de egy hármas követelményszintnek kell megfelelnie: 1. valamennyi általános és speciális diplomáját; 2. az információtudomány és a dokumentáció terén szerzett tapasztalatait; 3. valamint az e téren végzett munkásságát kell igazolnia. Ehhez formanyomtatványokat, kérdőíveket, kompetenciáját megállapítandó tesztet stb. kell kitöltenie, amely ily módon, végül egy önálló dossziét képez minden jelentkező esetében. A bizottság által ellenőrzött, jóváhagyott és a szükséges pontszámot elért dokumentáció alapján a jelölt megkaphatja az általa már előzőleg kért szakterületekre az öt évre szóló „bizonyítványt,” amely lejártá után új procedura keretében megújítható.

Az ADBS kezdeményezése nem maradt elszigetelt kísérlet. Kezdetektől nyomon kísérhető az a törekvés, hogy az európai országok más rendszerű minőségbiztosítási rendszerével összehangolják (Egyesült Királyság, Németország, Spanyolország) és így elősegítsék a szakemberek európai munkaerőpiacon való megjelenését. Ennek egyik, 9 ország (Németország, Belgium, Franciaország, Anglia, Spanyolország, Portugália, Románia, Csehország, Svájc) közös munkájaként 2000-ben befejeződött vezérprojectje a DECIDoc (Az információs és dokumentációs eurokompetenciák fejlesztése) egyértelműen pozitív eredményekkel zárult. Olyannyira, hogy hamarosan az európai elismertség érdekében újabb kutatást kezdenek.

(Pajor Enikő)

03/013

VODOSEK, Peter: „Crossing over to the Corporate Sector”. Bibliotheken ohne Bibliothekare? = BuB. 54. Jg. 2002. 9.no. 578-581.p. 578-581.p.

Res. angol és francia nyelven

Könyvtárak könyvtárosok nélkül? Könyvtáros-utánpótlás az Egyesült Államokban és Németországban

Könyvtárosi hivatás; Könyvtáros-utánpótlás; Munkabér, alkalmazás

Egy ideje az Egyesült Államokban sokat hallani arról, hogy a fiatal, újonnan végzett könyvtárosok elvesznek a könyvtárosi szakma számára. Ezt a hiányt nem a szakma csökkenő vonzereje okozza, hanem elsősorban az információs technológia fejlődésnek eredményeként kialakult változások a képzésben, és a munkaerőpiacon ennek nyomán kialakult versenyhelyzet. Újabban nemcsak a könyvtárak, hanem a magánvállalatok is érdeklődnek a képzett információs szakemberek iránt. Másodsorban a könyvtárosi fizetések nem versenyképesek a többi ágazat fizetéseivel. További problémát jelent az elkövetkezendő években nyugdíjba menők nagy száma, és a fiatalok hosszú évekgig való távolléte a gyermekeik felnevelése miatt. Ezeknek a problémáknak az ellensúlyozására az USA-ban hirdetési és oktatási kampányokat indítottak. Németországban, ahol ugyanezek a problémák – bár kisebb mértékben – felmerülhetnek, ideje megtenni a szükséges lépéseket.

(Autoref.)

Oktatás és továbbképzés

03/014

BOECKH, Dorothee – BEIER, Nina – SCHÄFER, Christina: Alles Master – oder was? Halbzeit beim Studiengang „Bibliotheks- und Medienmanagement” in Stuttgart = Bibliotheksdienst. 36.Jg. 2000. 7.no. 845-851.p.

Félidejénél tart a „Könyvtár- és médiakezelés” elnevezésű szak a stuttgarti könyvtárosképző főiskolán. Beszámoló a tapasztalatokról

Könyvtárosképzés -felősofú; Tanterv, óraterv; Vezetés

A magiszter fokozatot adó képzés bevezetésének szűkebb körű kipróbálásával bírta meg a stuttgarti Könyvtári és Informatikai Főiskolát a Baden-württembergi kultuszminisztérium. Az új képzési formában, mely 2001 áprilisában indult, a már alkalmazásban álló és képzettséggel rendelkező „médi szakemberek” vehetnek részt, tehát a könyvtárosoknál szélesebb kör. A „Könyvtár- és médiamenedzser” képzés eredményes résztvevői magiszter fokozatot nyernek.

A képzésre, mely „nyári szemeszter” formájában a munka mellett történik (hétfőtől péntekig 14-19, szombaton 9-16 óráig) 35 jelentkező volt, 30-45 év közöttiek, a felvételi vizsgák után közülük 19-et vettek fel, a második évet 14-en kezdték el.

A hallgatók nyolc különböző témájú oktatási modul közül választhattak négyet. Egy-egy modul elsajátításának időtartama két szemeszter, évenként két modult lehet felvenni. Az első év választéka: 1. Menedzsment kulturális intézményekben. 2. A munkatársak vezetése és a vállalati kommunikáció. 3. Nemzeti és nemzetközi médiapiac. 4. Az információ kezelése. („Számítógépes modul.”)

Az első év tapasztalatai a tananyaggal kapcsolatban:

1. Menedzsment kulturális intézményekben. – Az oktatási idő elsősorban az elméleti alapok átte-

kintését tette lehetővé, a gyakorlatot a hallgatói kérdések, viták és a tapasztalatokról szóló beszámolók képviselték. A munkatapasztalatokkal rendelkezők és a kezdő főiskolai hallgatók képzése más-más megközelítést igényelne.

2. A munkatársak vezetése és a vállalati kommunikáció. – Az előadók gyakran alkalmaztak gyakorlati módszereket: szerepjátékot, team-munkát különböző összetételű csoportokban, feladatmegoldásokat, ezek nagyon hasznosnak bizonyultak. Hátrány viszont, hogy a részletek között gyakran elvesztették a hallgatók az egészről való áttekintésüket.
3. Nemzeti és nemzetközi médiapiac. – Az első félévben a hallgatók elméleti áttekintést kaptak, a másodikban szeminárium formában gyakorlati kérdésekkel foglalkoztak. A külső előadók megbízása hasznosnak bizonyult.
4. Az információ kezelése. – Ez a modult igényelték a hallgatók a legjobban. A képzés hat fős csoportokra osztva folyt, a kis létszám nagyon előnyösnek bizonyult.
5. Kiderült, hogy a különböző években és különböző főiskolákon végzett hallgatók ismeretei rendkívül különbözők, ez a hátrány azonban előnyt is jelentett: a hallgatók egymást tanították, ki-ki a maga speciális ismereteit átadta a többieknek. A tanulság: az oktatásban a legnagyobb flexibilitásra kell törekedni, az anyag nagy részének kiválasztásában együtt kell működni a hallgatókkal.

(Katsányi Sándor)

03/015

DAHL, Kerstin – FRANCIS, Simon – TEDD, Lucy A. – TETREVOVÁ, Milena – ZIHLAVNIKOVÁ, Elena: Training for professional librarians in Slovakia by distance-learning methods: an overview of the PROLIB and EDULIB projects = Libr.Hi Tech. 20.vol. 2002. 3.no. 340-351.p. Bibliogr.

Szakkönyvtárosok képzése Szlovákiában távoktatási módszerekkel: a PROLIB és EDULIB projektek bemutatása

Fejlesztési terv; Támogatás -más országnak; Távoktatás; Továbbképzés

A cikk áttekinti a PROLIB és az EDULIB projekteket, amelyek keretében szlovák nyelvű távoktatási tanfolyamokat fejlesztettek ki és bocsátottak a Szlovák Köztársaság könyvtárosai és informatikusai rendelkezésére. Mindegyik tanfolyam tartalmazott egy hetes „szemtől-szembe” előadássorozatot gyakorlatokkal és csoportos foglalkozásokkal, majd ezt követte három hónapnyi irányított, nyomtatott munkafüzet segítségével és interaktív internet-kommunikációval végzett egyéni tanulás. A kurzusokat Zvolen és Kassa egyetemi könyvtárainak oktatási központjaiban tartották.

(Autoref.)

03/016

HOLSTE-FLINSPACH, Karin: Die Einschätzung der Ausbildung für die mittlere berufliche Ebene im Bibliothekswesen durch Berufsangehörige = Bibliotheksdienst. 36.Jg. 2002. 8/9.no. 1047-1057.p.

Hogyan értékelik a középfokú könyvtársképzést a könyvtári asszisztensek?

Felmérés [forma]; Könyvtáros -középfokú, alafokú; Könyvtársképzés -középfokú, alafokú; Munkabér, alkalmazás

Kérdőíves felmérés keretében 2001 nyarán Németországban 162 könyvtári asszisztentstől érdeklődtek egyrészt szakmai munkájuk és közérzetük felől, másrészt arról, hogy mennyiben ítélik hasznosnak a képző intézményekben szerzett ismereteiket. A megkérdezettek valamennyien könyvtári asszisztensi munkakörben dolgoznak közkönyvtárban (57%) vagy egyetemi ill. főiskolai könyvtárban (22%) illetve kisebb részük szakkönyvtárban, intézeti vagy egyházi könyvtárban). Mindnyájan asszisztensi

vagy ennek megfelelő szakmai képzettséggel rendelkeznek, többségük 30-40 év közötti életkorú, 85 százalékuk nő.

Magukat a diplomás könyvtárosokkal összehasonlítva úgy vélik, hogy a munkahelyük egyformán biztonságos, a diplomások számára azonban nagyobb szakmai mozgástér nyílik és sokkal nagyobbak a szakmai előmenetelük lehetőségei, valamint ők mint asszisztensek nagyobb pszichikai és még nagyobb fizikai megterhelésnek vannak kitéve.

A legtöbben olvasószolgálati munkakörben (is) tevékenykednek (162 megkérdezettből 104), sokan végeznek az állományrendeléssel, állományba vétellel kapcsolatos tevékenységet (59), formális katalógizálást (47), állományépítést (45), könyvtárközi kölcsönzést (38). Másfelől nagyon kevesen végeznek közülük szociális könyvtári munkát (4), kevesen vesznek részt a számítógépes rendszer gondozásában (8), információnyújtásban, tanácsadásban (11) tartalmi állományfeltárásban (12).

A könyvtárban végzett munkájukból kiindulva a megkérdezettek visszatekintettek a képző intézményben oktatott tárgyra; azok gyakorlati hasznosságát mérlegelve a következő vélemény alakult ki:

- Fölöslegesnek ítéli a megkérdezettek nagy része az alábbi tárgyakat: általános műveltségi (nem szakmai) tárgyak a nyelvtanulás kivételével; könyvviteli-, költségvetési ismeretek, matematika.
- Túlzott mértékben oktatták a következő tárgyakat: formális katalógizálás, bibliográfia.
- A gyakorlati igényekhez képest kevés ismeretet nyújtottak az alábbi tárgyak: tájékoztatás, állományépítés, könyvtárszervezet, irodalom, nyilvános szolgálat.
- Sokkal több ismeretre lett volna szükség az alábbi tárgyakból: a használókkal való foglalkozás, számítógépes ismeretek, idegen nyelv, kommunikációs és kérdezési technika, retorika.

(Katsányi Sándor)

03/017

KOENIG, Michael E.D. – HIDRETH, Charles: The end of the standalone „library school” = *Libr.J.* 127.vol. 2002. 11.no. 40-42.p.

Egyesült Államok: az önálló könyvtáros iskolák végnapjai

Könyvtárosképzés, dokumentálóképzés; Munkaszervezet

1982 óta, amikor is a Rutgers egyetem könyvtár- és információ-tudományi (KIT) intézetét (*Graduate School of Library and Information Science*) beolvasztották a kommunikációs, információs és könyvtári intézetbe (*School of Communication, Information and Library Science*), egyre több „független” vagy önálló KIT-programot integrálnak nagyobb felsőoktatási tanulmányi egységekbe. 2001 végére az ötvenhat ALA (American Library Association, Amerikai Könyvtáros Egyesület) által akkreditált programból tizenhét jutott hasonló sorsra. Ez a tendencia sokkal gyökeresebb változásokat eredményez, mint amilyen a korábbi években a könyvtartanszékek tömeges megszüntetése, mégsem keltett akkora figyelmet.

A folyamat a kilencvenes években gyorsult fel: 2001 őszén – már a felmérés lezárása után – a délkarolinai egyetem könyvtári-információs kollégiumát beolvasztották a tömegkommunikációs és információs tanulmányok kollégiumába, amihez az újságíró-iskola is tartozott, és hasonló történt meg a tennessee-i egyetemen is. A jelenség alapvetően a KIT-iskolák nagyságának a folyamánya: a könyvtári programok szinte kivétel nélkül a legkisebbek az amerikai egyetemeken. Ennek alternatívája csak az lehet, ha a könyvtáros-képző intézmények felhagynak alapfeladataikkal, és olyan agresszív programokkal állnak elő, mint a Washington- vagy a Syracuse-egyetemen. Ez nem túl gyakran fordul elő, de megesik. Voltaképpen kétféle összevonás van: a kommunikáció-újságíró-média szakokkal és tanár-szakokkal, bár két esetben egy felsőbb (gra-

duate) tanulmányokat biztosító karba, egy esetben pedig a menedzsment-képzésbe olvasztották be őket; egyszer sem jutott érvényesült a KIT-oktatásban mindig jelenlévő és egyre növekvő technikai jelleg, hiszen csak két esetben fordult elő, hogy számítástechnikai tanulmányi egységekkel vonták volna össze őket; gyakoriság szerint ötféle variáció figyelhető meg:

- a KIT-iskola a kisebbik fél egy már létező, nagyobb és domináns egységgel való összevonás során (6),
- a KIT-iskola a kisebbik fél egy újonnan létrehozott tanulmányi egységben (5 + 2),
- csak átalakításra vagy új elhelyezésre kerül sor (és csak másnak kell beszámolniuk), de az egyetemen belül nem kerül sor összevonásra (3),
- a KIT-iskola egyenrangú társ egy új vagy régebbi egységben (2),
- a KIT-iskola a nagyobbik fél egy újonnan létrehozott egységben (1).

Nyilvánvaló, hogy az átszervezések során nem a KIT-iskoláké a főszerep; az említett tizenhét intézet esetében csak egyben, a Long Island-i egyetemen (a szerzők munkahelyén) fordult elő, és mindössze két esetben beszélhetünk egyenrangúságról (Rutgers, Western Ontario). Hasonló a helyzet az egyetemeken működő információs intézmények (Information Schools) esetében is.

A KIT-iskolák nagysága tehát az átszervezés egyik oka, amire minden esetben az egyetemi vezetés kezdeményezésére került sor, többnyire az érintettek megkérdezése nélkül, olykor rájuk bízva, hogy melyik egységhez kívánnak csatlakozni. A meglévő tantervi, tudományterületi hasonlóságok vagy párhuzamok a döntésben semmilyen szerepet sem játszottak. Azok az intézmények ellenben, amelyek kezdeményezően léptek fel, és új, jóval szélesebb körű, nem könyvtári tematikát kínáltak a hallgatóknak (mint pl. egyes információs képző intézetek), és a növekedésre is képesek voltak, elkerülték a beolvasztást.

Az átszervezések egyetlen negatív következménye az volt, hogy a néhai KIT-iskolák dékánjait tanszékvezetővé „fokozták le”, pozitívumként pedig a pénzügyi lehetőségek javulása említhető meg. (A tanulmány bővebb, a szerzők által 2001-ben végzett felmérés adatait részletesen elemző változata a *Journal of Education for Library and Information Science* hasábjain lát majd napvilágot.)

(Murányi Lajos)

03/018

KRAUSS-LEICHERT, Ute: Quo vadis Deutschland? Internationale Studienabschlüsse und Credit Point Systems = BuB. 54.Jg. 2002. 7/8.no. 471-475.p. Bibliogr. lábjegyzetekben.

Nemzetközi bizonyítványok és kreditpont-rendszerek Németországban is?

Fejlesztési terv; Képesítés; Könyvtárosképzés-felsőfokú

A német felsőoktatásban – és Európa több más államában is – most folyik a kredit pontrendszerre való áttérés. Ez alapjaiban módosítja a felsőoktatás szerkezetét, amennyiben két meghatározó képzési szint alakul ki: a bakkalaureus végzettséget adó, legalább három és legfeljebb négy évig tartó bachelor képzés és az erre épülő, magiszter képzettséget adó, legalább egy és legfeljebb két évig tartó master képzés.

A könyvtárosképző intézmények egy része is elkezdte már a kredit rendszerre való áttérést, de még számos probléma vár tisztázásra, mindenekelőtt a munkahelyi besorolásé. A jelenleg érvényben levő németországi besorolási rend ugyanis (a könyvtári asszisztenseken túl) két alapvető munkaköri szintet különböztet meg: 1) Az „emelt szintű” könyvtárosi munkakört (ide tartozik a közkönyvtárak legtöbb diplomához kötött munkaköre), ehhez főiskolai könyvtárosi végzettség szükséges. 2) A „felső szintű” könyvtárosi munkakört (ide tartozik a tudományos könyvtárak legtöbb munkaköre), en-

nek betöltéséhez egyetemi könyvtárosi végzettség kell. Az új rendszerben ezzel szemben a főiskola és az egyetem egyaránt adhat felső szintű, magiszter fokozatot. A közalkalmazotti könyvtárosok besorolását illetően a belügyminisztérium olyan javaslatot tett, hogy a magiszter fokozat az emelt szintű munkaköröknek feleljen meg, a felső szintű munkaköröknek pedig csak akkor, ha azok egy egyetem magiszter szintjével azonosak, amit akkreditációnak kell igazolnia. Bajorország viszont nem ért egyet ezzel a javaslattal. Az ő elképzelésük szerint a magiszter fokozat az emelt szintű munkakörökben lenne

megfelelő, a felső szintű munkakörökhöz ezt kiegészítő egyéni kvalifikáció is szükséges lenne.

A vita még nem zárult le. Tény azonban, hogy amennyiben a főiskolákon szerzett magiszter fokozat nem lesz az egyetemen szerzettel egyenértékű, ez a felsőoktatási reform csődjét jelenti ezen a területen. Ezt a német „külön utat” aligha fogadnák megértéssel a külföldi kollégák, még kevésbé a német főiskolai hallgatók.

(Katsányi Sándor)

lásd még 12

KÖNYVTÁRAK ÉS FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK

Nemzeti könyvtárak

03/019

KOSCHNICK, Annett – RICHTER, Steffi: Neunzig Jahre Deutsche Bücherei Leipzig = Dial.Bibl. 14.Jg. 2002. 3.no. 4-7.p.

90 éves a lipcsei Deutsche Bücherei

Könyvtártörténet -nemzeti; Nemzeti könyvtár

Németországban először az 1848-as forradalom során merült fel egy nemzeti könyvtár alapításának ügye: a könyvkereskedők a Szent Pál Székesegyházban üléselő nemzetgyűlés számára felajánlottak egy 4600 kötetes gyűjteményt, mint a jövő nemzeti könyvtár alapját. (A forradalom bukása után a könyvek Nürnbergbe került, jóval később, 1938-

ban viszont a lipcsei Deutsche Bücherei kapta meg őket fennállásának 25. évfordulójára, mint a nemzeti könyvtári gyűjtemény történeti magvát.) Németország tartományokra osztottsága miatt a korai kezdeményezés ellenére csak később, 1912-ben került sor a nemzeti könyvtár létrehozására. Ekkor is a könyvkereskedők voltak az indítványozók: szeptember 25-én a német könyvkereskedők lipcsei szövetsége javaslatot tett az intézmény létrehozására, s a javaslathoz október 2-án csatlakozott a Szász Királyság, Lipcse városa és a német könyvkereskedők szövetsége, a Börsenvereine is. A költségek két ötödét Szászország vállalta, két ötödét a könyvkereskedői egyesületek, egy ötödét pedig Lipcse városa. 1913 októberében már elhelyezték az új épület alapkövét a Karl-Siegismund utcában, ez a helyválasztás azonban nem bizonyult szerencsésnek, egy év